

Мишел Жори

Да живееш времето

Векът свършваше. Ерата приближаваше двехилядната година. 1988...

Беше твърде банална случайност, малко или много свързана с професионалните ми задължения. Работех в издателство „Еркол“. Издателството на господин Лаверсан, небезизвестния милиардер. Издателство „Еркол“ публикуваше няколко списания, посветени, както бе отбелязано, „на различни аспекти от съвременния свят“. Между тях бяха „Тур“ и „Горещи слънца“.

По това време бях главен редактор на едно от тези списания и бях написал доста критична статия за медиа-веригата „Меркурама“ или по-точно за някои заведения, които тази верига контролираше. Тогава получих покана от някой си господин Ком с молба да посетя един от техните центрове, където бяха въвели „единствена по рода си“ атракция. Атракция, която се основаваше, обяснявах ми по-нататък, върху звуковите и визуални стимулатори на паметта. Това даваше възможност на всеки желаещ да открие, да преживее отново миналото си, да се потопи в меандрите на паметта си, в лабиринта на времето. Или нещо подобно...

По онова време ужасно се претоварвах – навик, придобит отскоро и който никога вече нямаше да ме напусне. Пък и сърцето започваше да се обажда. Поканата ме завари в ден, когато депресията ме дебнеше. Реших, че ще е забавно да отида и видя с очите си всичко това.

При входа на прословутия център се издигаше някакво захилено земноводно, гигантска зелена жаба – всъщност аеродинамично бюро с капак на ситроен от шейсетте години. Напълно в стила на „Меркурама“. Нисък, тлъст мъж се изправи, за да ме посрещне, зад жабата, която го скриваше почти напълно – господин Ком.

Стиснах вяло чепката лилави наденички, които ми подаде вместо ръка.

– Във вашето списание, господин Хювън, най-много ми харесват рисунките! – каза той.

– Кое списание? – попитах аз. – Издателство „Еркол“ публикува единайсет, скъпи господин Ком.

Уникалната атракция се наричаше „Меморама“. Тя бе дело на мис Шърлийн Либи, която бе приложила теорията на холандския професор Ван Сийрезен, който пък ползваше японските изследвания върху хиперпаметта, и т.н. След половин час празни приказки се озовах в светъл, безкраен коридор. Магията на цветовете е добре известна. „Меркурама“ не беше единствената, която я използваше. Коридорът стана тъмен.

После отново се освети.

И пак тъмен – като миналото. И светъл – като далечните спомени. И зелен – като времето.

Като времето... Имах чувството, че да се вижда времето в зелено е нормално и че винаги съм го виждал така. (Но може би съм бил подложен на действието на подсъзнателно убеждение...) Всъщност нямаше смисъл да ме убеждават, защото аз наистина виждам времето в зелено и винаги съм го виждал така.

Не, не цялото време, само миналото. Бъдещето е без цвят. Това означава ли, че то не съществува? Спрях да се питам дали всички мисли, които ми хрумваха, бяха мои. Да, наистина за мен миналото бе зелено, повече или по-малко тъмно, според неговата отдалеченост.

Зелено... И продължавах да вървя по коридора. Далеч пред мен се завъртя златна спирала. Познавах триковете на „Меркурама“. Илюзия... Всичко това ми изглеждаше едновременно сложно измислено и много първично. (През 88 вече бяха осъществени по-интересни и по-убедителни лабораторни опити.) Този ден умората ме правеше изключително възприемчив и аз се оставях да бъда воден, направляван, приемах играта. Нямах желание да се съпротивлявам на каквото и да било (и от онзи ден нямам вече никакво желание да се съпротивлявам). Скучаех и в работата, и в живота. Бях дошъл в „Меркурама“ да скучая, убивайки скуката. Приемах да скучая – така се развличах. Оказа се, че такова странно и неопишуемо разположение на духа благоприятства определено осъзнаване. Вероятно затова тогава открих времето...

Вървах. Знаех много добре, че коридорът не може да е по-дълъг от трийсет, четирийсет или петдесет метра. Всъщност, може би без да си давам сметка, се въртах в кръг. Класически трик. Ставаше ми все по-сुकучно. Както гласи един много стар израз, „времето ми тежеше“... Забавих, сетне ускорих крачка. Прозях се и си погледнах часовника; бе спрял. Или ми се стори, че е спрял. И стигнах до една зелена зона. Трябваше да съм видял множество цветни ленти да се разгръщат пред мен и без наистина да си давам сметка, инстинктивно съм се насочил към зеленото.

Защото зеленото е цветът на миналото. Бях се включил в играта: търсех миналото си. Потопих се в зеленото. Обземаше ме някакво вълнение, което лека-полека прогонваше скуката. Отначало се бранех, после се оставих в негово владение. Чувах и различни звуци: трудни за разпознаване музикални откъси, части от симфонии, откъслечни шумове... Докато напредвах в зелената зона, установих, че някои звуци ме

привличат. Не се съпротивлявах. Никога повече нямаше да се съпротивлявам. (Може би точно това бе тайната на времето?) Най-приятните, най-вълнуващите звуци пресъздаваха ромоленето на дъжда върху ламина, приглушено ръмжене на мощен двигател, бълбукането на вода, тихия шепот от разговор... гласа на майка ми, мълвяща нещо в ухото ми... Дъждът барабанеше върху някакво стъкло. Съвсем близо шум от двигател... Дъждът върху каросерията...

Бях... в някакво превозно средство... И навсякъде много зелено... Зелен облак, който се закръгляше, съгъстяваше се в голямо кълбо... топка... кълбо, което бе пред мен... От какво е кълбото? Ами... от пореста гума... и после то... изведнъж се смали... и беше... сега... зелена топка... топка за игра от пореста гума и аз държах в ръката си детска топка и я стисках в ръка и това беше част... всъщност част от миналото ми част от детството ми и аз бях в един автобус... бях седнал на кожена седалка... облегалката беше твърде висока за мен... до мен имаше някой... който трябваше да е майка ми... и се връщахме от съседен град и валеше... валеше но имаше няколко слънчеви лъчи и капките блестяха... по стъклото на автобуса... и в ръката си държах топка от пореста гума...

Илюзията придоби невероятна сила и аз вече не си давах сметка за мястото, където всъщност се намирах, и за опита, който преживявах... и станах детето, което бях... дете на три или най-много на четири години... и бях седнал на една твърде висока седалка в един раздрънкан автобус и валеше и аз държах в ръка топка от пореста гума и бях на три-четири години и бях... в моето минало!

Поради различни причини опитите на „Меморама“ поне на първо време, претърпяха провал. Може би през 88 системата все още не бе окончателно завършена. Важни изследвания върху стимулаторите на паметта се провеждат в някои американски, европейски и японски лаборатории, но се питам дали изследователите ще имат *достатъчно време*, за да ги доведат докрай.

За мен това беше без значение. Бях открил или по-скоро преоткрил времето, отново се бях научил да живея във времето, да живея времето като дете... Случайно бях открил (но дали това беше случайност?) моята собствена машина на времето. Зелена топка от пореста гума: нещо, което не съществуваше от вече десет-двайсет години... което трябваше да гние в земята или което беше изгоряло, или...

Но аз не се нуждаех от самата топка, за да пътувам в миналото си. Споменът, визуалният и най-вече осезаемият образ на предмета ми

стигаха. Въпреки това, когато разбрах важноста на този предмет, реших да се сдобия с друг, който да прилича напълно на него. Търсих навсякъде. В края на краищата се провалих. Топката, която си купих от отчаяние – обикновена зелена топка от пореста гума горе-долу със същите размери и цвят като тази от детството ми, се оказа безполезна. Отказах се. През лятото на 88 предприех редица пътешествия, като използвах въображаемата топка. Можех да се придвижвам между две точки от моето минало. Най-отдалеченият момент беше пътуването с автобуса, връщането с топката: появата на зелената топка представляваше едновременно причината за пътуването и неговата крайна точка. Най-близкият може би съвпаднаше с изчезването на топката: някъде между седемнайсетата и осемнайсетата ми годишнина. Направих един още по-интензивен опит за пътуване именно в този период. Това също не беше случайно, поне така мисля.

Имах един приятел, който игра важна роля в живота ми. В гимназията се бях запознал с Жак Пасаж, който по-късно щеше да стане писателят и поетът Жак Пасаж. Името му сега е известно, макар че Жак не постигна съдбата, която му предричахме и на която се надявахме. През 1982 написах разказ, озаглавен „Младият поет“ – и младият поет, разбира се, е Жак Пасаж. Преди да срещна Жак, аз също мечтаех за такава съдба – да настигна или дори да надмина писателите от началото на века, от които лудо се възхищавах: Ален Фурние с „Големият Мой“, Реймон Радиге с „Дявол в тялото“... По-късно срещнах Жак Пасаж, който ми се стори безкрайно по-надарен от мен. И скоро реших, че той ще бъде „младият поет“, способен да прати в забвение преди края на века Ален Фурние и Радиге. Все пак не го реших отведнъж...

И благодарение на зелената топка открих точния момент, когато окончателно бях осъзнал превъзходството на Жак Пасаж и повече или по-малко съзнателно бях решил да се оттегля, да се откажа. Живеехме в малко градче на юг. Баща ми беше чиновник в общината, а майка ми – портиерка в кметството, където имахме малък апартамент. Майката на Жак държеше кафене в предградията, близо до една река – Барбера. Много обичах това място. Южната стена се излагаше под слънцето съвсем гола – без никакво дръвче, без никакъв навес, без нито един квадратен сантиметър сянка. А другата беше обърната към потънала в шума градина, див парк и стръмно спускащ се към речния бряг склон, обрасъл с храсталаци и дръвчета. От тази страна пейзажът винаги бе учудващо свеж.

Стаята на Жак имаше по един прозорец на всяка страна. Беше

чудесна... достойна за Младия поет. Събирахме се там да пишем и декламираме стихотворенията си. Да мечтаем за бъдещето... Веднъж по време на ваканцията, през месец юли, късно следобед отидох у тях, но той не си беше у дома. В кафенето нямаше нито един клиент. Майката на Жак беше сама. Предложи ми бира и седна с мен в салона да изпие една мента.

Седнахме до прозореца и тя ми заговори. Чакахме Жак и тя ми говореше и аз слушах гласа ѝ. И слушах гласа ѝ. Нейния глас... Мари Пасаж беше слаба, дребна жена, силно мургава. Кожата ѝ бе почти прозрачна. Бледите ѝ ноздри непрекъснато потрепваха. Тъмните ѝ очи излъчваха силен блясък. А когато говореше за сина си, блясъкът ставаше още по-силен. Говореше ми за Жак, а аз се оглеждах и декорът придобиваше поразителна реалност. Бях се гмурнал, напълно се бях потопил, за сетен път, в миналото си. Виждах металните крака на масите, докосвах мрамора, който ги покриваше. И бях излял малко бира, която рисуваше върху мрамора странен океан между две Америки. Мари Пасаж беше със синя рокля без ръкави. И аз я слушах да ми говори за сина си. И слънцето печеше. И беше горещо въпреки щорите. И аз слушах Мари и някакво сериозно и силно чувство ме завладяваше. Бях поразен от възхищението, което тя изпитваше към него и което аз споделях.

Чувството завладяваше и Мари Пасаж, защото виждах как устните ѝ треперят. Слънцето вече се спускаше над хоризонта и светлината му се пречупваше през стъклата. И в един миг и двамата бяхме обвити във воал с цветовете на дъгата. Лека-полека зеленото прогони другите цветове, които отстъпиха към синьото и се приближиха до жълтото... И точно в този момент аз се съгласих да отстъпя първото място на Жак Пасаж. Мигът, в който съдбата окончателно се промени: никога нямаше да бъде Младият поет.

И разбрах, че моята машина на времето, зелената топка, предпочиташе да ме пренася в такива моменти от миналото ми. Пренасяше ме в деликатните минути, когато се решаваше бъдещето ми... Така многократно преживявах някои възлови моменти от юношеството си: едва избегнатата катастрофа с мотоциклета... върховното изпитание на един по чудо взет изпит... пропуснатата среща с хубавото русо момиче... Тези моменти от съдбата ми притежаваха някакъв чар, който ме привличаше.

Много скоро способността ми да пътувам в миналото намаля и съвсем изчезна – поне така си мислех. Трудно извиквах спомена за зелената топка. Усещанията вече не се раждаха спонтанно в ръката ми; образът се замъгляваше, ставаше неясен и неточен. Престанах да пътешествам

във времето. Отново ме завъртя работата. Сърцето ми отново започна да прескача... малко по-силно от първия път. Лекувах се. Пооправих се. Работих здраво. Сърцето ми пак се обади. Почивах си. По-добре... по-зле? Малко по-добре? Времето минаваше. Продължавах да работя за издателство „Еркол“. Господин Лаверсан беше разширил империята си. Сега той управляваше вертикалата „Лаверсан“, в която нашето издателство представляваше нищожно звено. Обичахме го все по-малко и го уважавахме все повече. Имам предвид ние, признатите му сътрудници – защото междувременно се бях издигнал с няколко етажа в кулата „Лаверсан“. Може би до двехилядната година щях да се приближа до терасата, светая светих... но въобще не вярвах в двехилядната година. Бях сигурен, че няма да видя третото хилядолетие.

Месеци, години – времето течеше. Миналото се отдалечаваше. В своята обвивка на времетраене зелената топка се смалчаваше, ставаше твърда.

През октомври 1996 бях поканен една вечер в имението на господин Лаверсан. „Южно Колорадо“, наречено още „Микроклимат“ заради луксозните съоръжения за метеорологичен контрол, които господин Лаверсан бе построил наоколо. Метеорологичният контрол беше един от големите успехи на вертикалата „Лаверсан“... Присъствах и някои от най-близките му сътрудници: Бертран дьо Тизак и Одри Робин от издателството, Норман Барт от метеорологията, Карол Ламен, Хари Раш, Филип дьо Фо. А също и някои ръководители на чужди вертикали, като Патрик Ливънуърт и Каго Вайкане...

Към края на вечерята започнаха разговори за времето. Вертикалата „Лаверсан“ контролираше заедно с издателството „Еркол“ и други хоризонтални групи, около петдесетина вестници, списания и телевизионни предавания. Одри Робин, съвсем млада жена, отговаряше за сектор „Научна фантастика“. И някой... не, не някой, а самият господин Лаверсан я попита защо съвременната научна фантастика вече изобщо не се занимава с пътешествия във времето. Много гости се учудиха от този факт. Одри Робин го потвърди, но се поколеба да даде обяснение. Дълго обсъждаха този въпрос. И наистина: историите за пътешествия във времето, повечето разкази за времето като че ли бяха изчезнали от научната фантастика. Направиха си труда да открият откога датира това явление. Специалистите решиха, че някъде между 1983–1985г.

Всеобщото мнение беше, че темата е била изоставена, защото всички, писатели и читатели, са осъзнали пълната научна, логическа и структурна невъзможност за преместване или проектиране във времето.

Невъзможност, произтичаща от самата същност на реалността. (Не участвах в разговора и безмълвно се питах: А каква е същността на реалността?)

Така че писателите бяха престанали да си блъскат главата в невъзможността... Мисълта беше на Филип дьо Фо, който през осемдесетте години познаваше другия Филип, великия Дик. Някой ме попита за мое мнение, може би защото изобщо не участвах в спора и бях потънал в неясни мечти. Не беше господин Лаверсан, а господин Дьо Тизак, отговорният директор на сектор „Издателства“. „Може би нашият приятел Джеймс Хювън вярва в пътешествията във времето?“ За моя най-голяма изненада няха никакво желание да се присъединявам към общото мнение. А пък си мислех, че съм реалист, даже скептик. В първия момент си казах: „Разбира се. Ясно е. Напълно е невъзможно например да се върнеш назад, за да промениш каквото и да било в историята или в съдбата дори на един земен червей!“

Това убеждение би трябвало да е дълбоко в мен. Знаех, че е в мен, както във всеки разумен човек. Но не го открих. В определен момент трябва да съм се променил. Може би се е случило през лятото на 88 и аз не съм го забелязал. Чувствах се изпълнен със съмнения... Помислих си горе-долу следното: „Да, разбира се, че изглежда невъзможно. Освен ако времето не е точно това, което си мислим!“ И веднага ме обзе сигурност, че времето не е това, което си мислим. Не знам какво отговорих. Всички ме гледаха. Сигурно съм изглеждал доста странно.

А времето, както винаги, продължаваше да изтича. Може би имаше невидими промени в континуума, в реалността или другаде. Понякога се питах дали промените не стават видими... За края на века бяха предвидили напрегнато положение във всички насоки, за всички страни, за всички общества. Фантастични бунтове, вълна от насилие – нещо като драматично кресчендо към двехилядната година. Нищо подобно не ставаше. По-скоро бяхме свидетели на едно издребняване на чувствата, на желанията, на вкусовете. Това се отнасяше както за народите, така и за отделните индивиди. Сладка дрямка обхващаше малко по малко света. Или може би това беше огромна умора. Само хуморът се държеше...

Икономиката например, без да преживява кризите, които разтърсваха индустриалното общество през последните двайсет години, постепенно забавяше своя устрем, без някой да се тревожи от това.

Сега сме 1999, а имам чувството, че не е така, че никога няма да видим двехилядната година. Аз при всички положения няма да я видя, защото здравословното ми състояние се влоши. Този път сърцето ми е

много болно и съм твърде уморен, и лекарите са твърде уморени, за да се занимават с мен... Но имам предчувствието, че никой няма да види раждането на третото хилядолетие.

Няма да видят двехилядната година, защото няма да има двехилядна година, защото времето не е това, което си мислят, и то ще е неспособно да избути по-надалеч тази огромна комедия, тази гигантска симулация. Времето се е маскирало като история, но това е само маскарад, в който вече никой не вярва.

Времето се смее над собствения си фарс. ЧУВАМ ВРЕМЕТО ДА СЕ СМЕЕ!

И знам, че то ще спре тази игра, която продължи твърде дълго...

След това реших да се върна назад, този път наистина, до някой кръстопът в моята съдба. На четирийсет и седем години съм. Няма да очаквам смъртта в тази измамна линия, която скоро ще бъде прокарана. Няма да очаквам тази двехилядна година, която няма да настъпи (защото историята е илюзия, а календарът – маскарад). Ще започна отново от нула, за да изживея един по-добър живот в един по-реален свят. Знам, че имам шанс.

Отчаяно се мъчих да открия зелената топка. Отидох в родния си град. Новият кмет ми беше приятел от детството. Разказах, че като дете съм скрил някои бижута на мама в една зелена топка и съм закопал топката някъде в градината или съм я скрил на тавана. Сегашните наематели на къщата ми разрешиха да ровя навсякъде. Вече никой от нищо не се учудва. Хората нямат нито желание, нито сили да се учудват... Не открих топката, но на тавана на кметството попаднах на книжка с картинки, която притежавах на три-четири години, преди да тръгна на училище. Избледнели рисунки от Епинал на изпоцапани и изпокъсани страници. Книгата беше отпечатана само от едната страна. От другата страна листите бяха бели и на тези бели листи, преди да мога да напиша и една буква, бях надраскал безформени рисунки. (Но може би рисунките не бяха толкова безформени? Като ги гледам сега, ме обземат странни видения...)

Мисля, надявам се, че съм надраскал тези тайнствени знаци, преди да съм имал зелената топка. Налага се да е така! Ще си послужи с тази стара книга, за да открия деня на зелената топка – връщането с автобуса, под дъжда, със зелената топка. И ще променя съдбата си. Ще започна всичко отначало. Сигурен съм, че е възможно. Този ден е важен за моя живот, взел във времето и нещо ще се случи.

Пътуването ще бъде лесно. Времето е по-течно отпреди.

Повърхностното напрежение, което ни притискаше към настоящето, вече почти не съществува. Не бях правил упорити опити. Достатъчно ми беше да мисля за пътуването няколко дни или няколко седмици (годината е 1999 и никой вече не гледа календара...) и заминах.

И знам защо писателите изведнъж бяха престанали да говорят за времето. Защото се бяха УПЛАШИЛИ. Те бяха усетили, че времето не е онази кротка сила, с неизменно течение, разкривана от календара или историята. И когато то бе започнало да проявява истинската си същност, те се бяха ужасили и бяха млъкнали.

Зеленото, цветът на миналото. Някои звуци ме привличат. Ромоленето на дъжда върху ламарина, приглушеното ръмжене на двигателя...

Но ето че зеленото се замъглява. Всичко става сиво.

Бълбукаме на вода, разговори на тих глас. Майка ми шепне в ухото. Барабанене на дъжда върху стъкло.

Аз съм в някакво превозно средство... Впечатление за сивота... Седнал съм на кожена седалка... твърде висока за мен... майка ми е до мен и аз плача... През сълзите всичко ми изглежда сиво... Връщаме се от града и майка ми не намери зелена топка, каквато желая, и плача.

Седнал на твърде висока седалка в един раздрънкай автобус и вали, и ръцете ми са празни, и плача. На три-четири години съм и съм в моето настояще, но не го знам и животът ме очаква, и аз не си давам сметка за това.

Времето е сиво.

КРАЙ

© 1975 Мишел Жори
© 1990 Георги Ангелов, превод от френски

Michel Jeury
, 1975

Сканиране, разпознаване и редакция: Xesiona, 2008
Последна редакция: NomaD, 2008

Издание:

Мишел Жори. Жълтият прах на времето. Разкази
Книгоиздателство „Георги Бакалов“, Варна, 1990

Преводач: Георги Ангелов
Рецензент: Ася Къдрева
Редактор: Светлана Иларионова
Библиотечно оформление: Богдан Мавродинов и Жеко Алексиев
Рисунка на корицата: Текла Алексиева
Художествен редактор: Иван Кенаров
Технически редактор: Пламен Антонов
Коректори: Янка Енчева, Паунка Камбурова

Френска, I издание
Дадена за набор на 4.II.1990 г.
Подписана за печат на 30.VI.1990 г.
Излязла от печат: месец юли 1990 г.
Изд. № 2309. Формат 70×100/32
Печ. коли 19,50. Изд. коли 12,62. УИК 14,11
ЕКП 95366 5637-248-90
Държавна печатница „Георги Димитров“, София

Michel Jeury. La fête du changement, 1975

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/9493>]